C/2025/109

10.1.2025

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Ευθυγράμμιση της κυκλικής οικονομίας και της βιοοικονομίας σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2025/109)

Εισηγητής: **Cillian LOHAN**

Σύμβουλος	Agnieszka SZNYK (για τον εισηγητή)
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	18.1.2024
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον»
Έγκριση από το τμήμα	2.10.2024
Έγκριση από την Ολομέλεια	23.10.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	591
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	192/2/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Απαιτείται συνοχή με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, τις δεσμεύσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κυκλική οικονομία και τους ευρύτερους στόχους για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα. Μια ισχυρή βιοοικονομία θα συμπληρώσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την κυκλική οικονομία και θα επιτρέψει την ανταγωνιστική ανάπτυξη εντός των ορίων του πλανήτη που συνάδουν με την αειφορία.

1.2. Η ευκαιρία για την ΕΕ να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο θα πρέπει να αξιοποιηθεί με μια εξαιρετικά φιλόδοξη και συνεκτική στρατηγική για τη βιοοικονομία. Θα πρέπει να δημιουργηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες καλά αμειβόμενες βιώσιμες θέσεις εργασίας, μεταξύ άλλων σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Η υφιστάμενη τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διοχέτευση στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών που χρειάζονται επειγόντως, συμβάλλοντας στην καινοτομία, με την υποστήριξη μιας ισχυρής και διασυνδεδεμένης νομοθετικής δέσμης μέτρων για την κυκλικότητα.

1.3. Η ΕΕ χρειάζεται έναν σαφώς καθορισμένο ορισμό της βιοοικονομίας προκειμένου να τονίσει ρητά τη σύνδεσή της με την κυκλική οικονομία και το δυναμικό της ως εργαλείου για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η βιοοικονομία θα πρέπει να αναπτυχθεί με γνώμονα τη στρατηγική αυτονομία και με συνεκτίμηση της ανταγωνιστικότητας, όπως έχει οριστεί προηγουμένως από την ΕΟΚΕ [1]. Ειδικότερα, η ανταγωνιστικότητα θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι επιχειρήσεις, η έρευνα και η καινοτομία υποστηρίζονται για τη διατήρηση των υψηλών προτύπων της ΕΕ, ενώ τα χαμηλότερα πρότυπα και οι φιλοδοξίες εκτός της ΕΕ δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για έναν ανταγωνισμό προς τα κάτω.

[1] Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής — Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Εξασφαλίζουμε το μέλλον μας – Ο κλιματικός στόχος της Ευρώπης για το 2040 και η πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, με την οικοδόμηση μιας βιώσιμης, δίκαιης και ευημερούσας κοινωνίας [COM(2024) 63 final] (ΕΕ C, C/2024/4667, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4667/oj) και Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: "Προσαρμογή στον στόχο του 55 %": υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα» [COM(2021) 550 final] (ΕΕ C 275 της 18.7.2022, σ. 101).

2.2. Η επιτυχία των πρωτοβουλιών της κυκλικής οικονομίας όσον αφορά τον μετασχηματισμό των επιχειρηματικών μοντέλων και την επίτευξη οφελών για τους καταναλωτές θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως υπόδειγμα για την πρόοδο στην ενσωμάτωση της βιοοικονομίας. Θα πρέπει να εφαρμοστούν τα διδάγματα που αντλήθηκαν, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης έμφασης στις κοινωνικές πτυχές ενός νέου οικονομικού μοντέλου.

2.3. Θα είναι σημαντικό να δημιουργηθεί χρηματοδοτική στήριξη για καινοτόμους πρωτοπόρους στον επιχειρηματικό τομέα, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι πρώτοι χρήστες δεν θα υφίστανται επιπτώσεις, ιδίως στο πλαίσιο της διασφάλισης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ.

2.4. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί η ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία, με το ισχυρό δίκτυό της, και ιδίως με την ομάδα συντονισμού της, για την επίτευξη μάθησης από ομοτίμους και ανταλλαγής γνώσεων. Ο κόμβος γνώσης της Πλατφόρμας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συγκέντρωση και την παροχή προσβάσιμων πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης σχετικά με τη βιοοικονομία ([2]).

2.5. Με βάση το επιτυχημένο έργο των πρεσβευτών νεολαίας της ΕΕ για τη βιοοικονομία, συνιστούμε τη δημιουργία μιας μόνιμης, συμμετοχικής πλατφόρμας ή δικτύου για την εκπροσώπηση της φωνής των νέων στο πλαίσιο της βιοοικονομίας και τη συμμετοχή των νέων ως ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

2.6. Η βιοοικονομία θα πρέπει να συνάδει με τις αρχές της κυκλικότητας, ιδίως με την αρχή της αλυσιδωτής χρήσης. Η εφαρμογή κυκλικού σχεδιασμού στα προϊόντα βιοοικονομίας και η καινοτομία θα πρέπει να ενθαρρυνθούν, τα απόβλητα θα πρέπει να εξαλειφθούν ή να ελαχιστοποιηθούν και να αξιοποιηθούν, η εισροή ενέργειας θα πρέπει να είναι κυκλική και ο στόχος θα πρέπει να είναι η δραστηριότητα βάσει των φυσικών κύκλων.

2.7. Η βιοοικονομία αποτελεί στρατηγική επιλογή που απαιτεί επενδύσεις, εκπαίδευση και προσαρμογή. Ένας ισχυρός μηχανισμός μάθησης μεταξύ ομοτίμων θα πρέπει να επιτρέπει σε όσους συμμετέχουν στη βιοοικονομία να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο και να αναπτύσσει ένα επαναληπτικό μοντέλο μάθησης, με εύκολη πρόσβαση σε πίστωση και χρηματοδότηση. Η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνεται στα προγράμματα σπουδών για τους νέους στα σχολεία και στην επαγγελματική κατάρτιση.

2.8. Με βάση τις προηγούμενες έρευνες και επενδύσεις, θα πρέπει να διατίθεται ειδική χρηματοδότηση για την έρευνα και την καινοτομία, ώστε να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες της βιοοικονομίας. Αυτό θα συμβάλει στον εντοπισμό περιπτώσεων βιομηχανικής συμβίωσης και στην ανάδειξη ευκαιριών για κοινωνικά οφέλη, χωρίς να γίνεται υπέρβαση των ορίων του πλανήτη.

2.9. Ορισμένες δραστηριότητες χρήσης γης που περιλαμβάνουν βιολογικά υλικά χρησιμοποιούν ρυπογόνες ουσίες και πρακτικές που υποβαθμίζουν εδάφη και οδηγούν σε περισσότερα απόβλητα. Οι εν λόγω δραστηριότητες χρήσης γης δεν αποτελούν αυτομάτως μέρος της βιοοικονομίας στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοοικονομία.

2.10. Η πρωτοβουλία BIOEAST μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υπόδειγμα συνεργασίας στον τομέα. Η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων πολλών υποψήφιων χωρών, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αξιοποίηση της βιομάζας.

3. **Συνοχή των πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης**

3.1. Είναι σημαντικό οι πρωτοβουλίες πολιτικής, όπως η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοοικονομία, να συνάδουν με άλλες πολιτικές που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, τη Συμφωνία του Παρισιού, την κυκλική οικονομία και την Ατζέντα του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Άλλες σχετικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν το πλαίσιο πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα, το νομοθέτημα της ΕΕ για την αποκατάσταση της φύσης και την προσωρινή συμφωνία για τις συσκευασίες, τις πλαστικές συσκευασίες βιολογικής προέλευσης και τους φακέλους που σχετίζονται με τα τρόφιμα. Θα μπορούσε να αναπτυχθεί σχέδιο δράσης για τη βιοοικονομία μαζί με την σχεδιαζόμενη Πράξη για την κυκλική οικονομία και την Πράξη για τη βιοτεχνολογία. Αυτό μπορεί να διασφαλίσει ότι μια βιοοικονομία της ΕΕ θα συμβάλλει ενεργά στην επίτευξη των στόχων για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα.

([2]) https://circulareconomy.europa.eu/platform/en.

3.2. Είναι σημαντικό να συμφωνηθεί ορισμός που θα διευκρινίζει ότι η βιοοικονομία αποτελεί εργαλείο για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης. Υπό την έννοια αυτή, ένας ορισμός πρέπει να συνδέει τη βιοοικονομία με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές πτυχές ως κοινές και ισότιμες προτεραιότητες, παραμένοντας παράλληλα συνεπής με τους ορισμούς που χρησιμοποιούν η Ομάδα G20 ([3]) και τα Ηνωμένα Έθνη. Αυτό μπορεί να διασφαλίσει συνεπείς στρατηγικές σε όλα τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες.

3.3. Η βιοοικονομία θα πρέπει να θεωρηθεί ότι συνδέεται με την κυκλική οικονομία. Η κυκλική οικονομία παρέχει μια συστημική προσέγγιση για τη βιώσιμη διαχείριση των ροών υλικών που προωθεί την επαναχρησιμοποίηση και την επανακυκλοφορία των πρώτων υλών, με γνώμονα τον οικολογικό σχεδιασμό. Η βιοοικονομία επικεντρώνεται στις ίδιες αρχές, αλλά εφαρμόζεται στις βιολογικές ροές.

3.4. Η βιοοικονομία πρέπει να συνάδει με τη Γαλάζια Συμφωνία. Απαιτείται χαρτογράφηση της χρήσης πόρων με υπολογισμό του όγκου νερού ανά προϊόν. Απαιτούνται σαφείς συνδέσεις με τον οικολογικό σχεδιασμό και τη στρατηγική για τα χημικά προϊόντα, που να αντικατοπτρίζουν την υγεία των οικοσυστημάτων και των ανθρώπων, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή των πολιτικών.

3.5. Η ανταγωνιστικότητα θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο παλαιότερων θέσεων της ΕΟΚΕ, επισημαίνεται δε ότι δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για την εφαρμογή του ελάχιστου κοινού παρονομαστή όσον αφορά τα πράσινα και τα κοινωνικά πρότυπα και θα πρέπει πάντα να εξετάζεται στο πλαίσιο της συνοχής με τις δεσμεύσεις μας όσον αφορά τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Αυτή η τελευταία πτυχή είναι ιδιαίτερα σημαντική υπό το πρίσμα της πρόσφατης έκθεσης Draghi ([4]).

4. **Τεχνολογία και χρήση γης**

4.1. Η συνιστώσα υψηλής τεχνολογίας της βιοοικονομίας είναι σημαντική. Περιλαμβάνει την τεχνολογική πρόοδο και την καινοτομία που αναπτύσσουν στοιχεία βιολογικής βάσης για προϊόντα που αντικαθιστούν εκείνα που επί του παρόντος βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα ή είναι μη βιώσιμα για άλλους λόγους.

4.2. Τα ψηφιακά και τεχνολογικά εργαλεία αποτελούν κινητήρια δύναμη για την αποδοτικότητα της βιοοικονομίας, αλλά δεν θα πρέπει να αποτελέσουν αυτοσκοπό. Στόχος είναι η μετάβαση σε μια οικονομία βιολογικής βάσης και η αποδοτική χρήση των φυσικών βιολογικών διεργασιών για τη βελτίωση της βιωσιμότητας και της κυκλικότητας του οικονομικού μας μοντέλου με βάση τις αρχές και προσεγγίσεις της κυκλικότητας.

4.3. Η βιοοικονομία αποσκοπεί σε μια δίκαιη μετάβαση, με σεβασμό των παραδοσιακών πρακτικών και των λύσεων που βασίζονται στη φύση. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τον αγροδιατροφικό τομέα, όπου υπάρχουν πολλά παραδείγματα μικρομεσαίων οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων που χρησιμοποιούν παραδοσιακές αναγεννητικές πρακτικές για την παραγωγή τροφίμων υψηλής ποιότητας και υψηλής αξίας χωρίς να απαιτείται υψηλή τεχνολογία ή ψηφιοποίηση. Αυτό δεν θα πρέπει να χαθεί σε μια προσπάθεια για μεγαλύτερη χρήση της υψηλής τεχνολογίας. Θα πρέπει να υποστηριχθούν λύσεις που βασίζονται στη φύση για τα τρόφιμα και το περιβάλλον.

4.4. Η αστική γεωργία σε συνδυασμό με την τεχνολογικά υποστηριζόμενη ανταλλαγή δεδομένων μπορεί να συντομεύσει τις αλυσίδες εφοδιασμού και η σύνδεση με κυκλικούς κόμβους τροφίμων μπορεί να αντιμετωπίσει τη σπατάλη τροφίμων, συνδέοντας την κυκλικότητα με τη βιοοικονομία. Οι ευκαιρίες αυτές θα πρέπει να σχεδιαστούν σε συνεργασία με τις αστικές κοινότητες.

4.5. Η χρήση φυσικών συστημάτων για τη δημιουργία καταβοθρών άνθρακα μπορεί να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί. Ένα δάσος με βιοποικιλότητα που τελεί υπό διαχείριση δασοκομίας συνεχούς κάλυψης (CCF), όπως είναι σύνηθες σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, έχει πολλαπλά οφέλη για τα διάφορα στοιχεία της βιωσιμότητας. Η διαχείριση πολλών γεωργικών εκμεταλλεύσεων γίνεται ήδη κατά τρόπο που χρησιμοποιεί τη φύση για τη δέσμευση άνθρακα, για παράδειγμα με τη χρήση πρακτικών αναγέννησης που αυξάνουν την αποθήκευση άνθρακα στο έδαφος και τη δημιουργία και διατήρηση οικοτόπων θαμνοστοιχιών ως όρια αγρών. Οι πρακτικές αυτές παρέχουν ένα μέσο για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και τη βιωσιμότητα και πρέπει να αναγνωρίζονται και να επιβραβεύονται στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για τη βιοοικονομία. Η τεχνολογία μηχανικής απορρόφησης άνθρακα, παρότι τεχνικά βιώσιμη, εξακολουθεί να εγείρει αμφιβολίες ως προς την εμπορική βιωσιμότητά της.

([3]) Αρχές υψηλού επιπέδου της G20 για τη βιοοικονομία: https://www.g20.org/en/news/g20-reaches-consensus-and-establishes-high-level-principles-on-bioeconomy.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf.

5. **Κοινωνική συνιστώσα**

5.1. Η βιοοικονομία έχει πρόσθετη κοινωνική διάσταση, αν αναλογιστούμε τα άτομα που συμμετέχουν στις συνδεδεμένες επιχειρήσεις και τα οφέλη για τις κοινότητες.

5.2. Όσον αφορά την αγροτική στρατηγική και την ανάπτυξη και στήριξη των αγροτικών, των παράκτιων και των απομακρυσμένων περιοχών, υπάρχουν ευκαιρίες στο πλαίσιο της βιοοικονομίας για τη δημιουργία καλά αμειβόμενων, βιώσιμων θέσεων εργασίας, ευκαιριών, κατάρτισης και κοινωνικών οφελών με προσεκτική ανάπτυξη μιας βιοοικονομίας που συνάδει με την κυκλικότητα και τη βιωσιμότητα.

5.3. Η έκθεση του στρατηγικού διαλόγου για τη γεωργία ([5]) προσφέρει την ευκαιρία να ενσωματωθούν οι αρχές κυκλικότητας, μέσω της βιοοικονομίας, στη δημιουργία ενός ανθεκτικού συστήματος τροφίμων στην ΕΕ. Θα πρέπει να καθοριστεί στήριξη και χρηματοδότηση πέραν της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), ώστε να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες και να διασφαλιστεί η ολοκληρωμένη στήριξη των γεωργών που επιδιώκουν τη μετάβαση.

5.4. Η στρατηγική για τη βιοοικονομία αποτελεί ευκαιρία να τεθούν οι βάσεις για ένα όραμα για την αγροτική Ευρώπη, λαμβάνοντας υπόψη την ευημερία όσων ζουν στην ύπαιθρο και δίνοντας προτεραιότητα στις συμπληρωματικές αρχές της κυκλικότητας που προωθούν μικρότερες αλυσίδες εφοδιασμού, επισκευή και επαναχρησιμοποίηση. Θα πρέπει να σκιαγραφεί υποστηρικτικά μέτρα για την ενδυνάμωση των νέων ώστε να γίνουν μετασχηματιστικοί παράγοντες αλλαγής στη διαμόρφωση του μέλλοντος της βιοοικονομίας.

5.5. Στα ευρύτερα κοινωνικά οφέλη περιλαμβάνονται η βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των κοινοτήτων, η σχετική εξοικονόμηση δημοσιονομικών πόρων για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και η αναγέννηση της υπαίθρου. Απαιτείται έρευνα για να διασφαλιστεί η δίκαιη εφαρμογή των πρακτικών βιοοικονομίας, που θα αναδεικνύει τις ευκαιρίες, ενώ παράλληλα θα είναι ρεαλιστική όσον αφορά τις προκλήσεις.

Βρυξέλλες, 23 Οκτωβρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE

([5]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/agriculture-and-green-deal/strategic-dialogue-future-eu-agriculture_el.